

TRØNDELAG MYRSELSKAP 1904—1954.

Ved *Ulf Wirum*.

Trøndelag Myrselskap ble stiftet den 23. april 1904 og kan således i år se tilbake på 50 års virke for utnytting av myr i Sør- og Nord-Trøndelag fylker.

Tanken om å nytte ut de store myrstrekningene i de nordiske land var ikke ny. I Danmark hadde Det danske Hedeselskap allerede arbeidet i mange år med å legge myr og lyngmarker under kultur, og i Sverige hadde Svenska Mosskulturforeningen siden midten av 70-årene arbeidet både med nydyrking og teknisk utnytting av myrene.

I vårt land hadde en lokal forening, Bergens Myr dyrkingsforening virket siden 1896, men i 1902 ble Det norske myrselskap stiftet, og det var vel dette, sammen med de stadig stigende priser på kull og koks som ga støtet til at noen av Trondhjems tekniske foreningsmedlemmer satte fram tanken om å nytte ut de store myrstrekninger i Trøndelag. Interessen var særlig rettet mot å finne midler til utvikling av brenntorvtilvirkningen omkring Trondhjem, og det ble besluttet å nedsette en 3 mannskomite til å arbeide med spørsmålet. Denne komite som bestod av gassverkdirektør Kaurin, overlærer Wleügel og landbruksingeniør Arentz henstillet til Trondhjems tekniske forening å sende ut innbydelse til dannelse av et lokalt myrselskap i tilslutning til Det norske myrselskap.

Dette forslag ble på et møte enstemmig vedtatt, og på et ekstraordinært møte i Trondhjems tekniske forening den 26. februar 1904 kunne formannen opplyse at Trøndelagen Myrselskab måtte anees å være startet da 159 medlemmer allerede hadde tegnet seg. Det ble besluttet å sette en komite i arbeid med å utarbeide lovforslag.

Lørdag den 23. april 1904 ble konstituerende generalforsamling holdt i Trondhjem tekniske forenings lokaler. Arbeidskomiteens formann landbruksingeniør Arentz åpnet møtet og redegjorde for hva komiteen hadde utrettet, og han minnet om at «myrsagen er et led i den kamp mod ufruktbarhed som særlig siden tiden omkring 1870 med kraft var taget op i våre nabolande». Derpå ble utkast til lovforslag referert, og dette ble med små forandringer vedtatt. Formålsparagrafen fikk følgende form:

«Selskabets formål er at virke for tilgodegjørelse af myr i de to trondhjemske amter. Dette formål søges fremmet særlig gjennem spredning af kundskaber om myrs anvendelse, myrundersøgelser, gjødningsforsøg, samt støtte af foretagender sigtende til myrs udnyttelse navnlig i tekniske henseende.

Selskabet slutter seg til Det norske myrselskab».

Til det første styret ble valgt:

Landbruksingeniør Arentz, formann, landbrukskjemiker dr. E. Solberg, nestformann og sekretær, amtmann Th. Løchen, lærer O. Brå, landbruksskolebestyrer J. Aasenhuis og brukseier E. Schult.

Det første styremøte ble holdt den 31. mai 1904, og det første som ble gjort var å søke samarbeid med Det norske myrselskap, et samarbeid som siden har vart i 50 år.

På grunn av de små pengemidler de første årene, måtte selskapet, vesentlig arbeide med å agitere for myrsaken. Således reiste landbruksingeniørassistent Bjanes det første året rundt om i Trøndelagsfylkene og holdt foredrag om myrsaken. Samtidig lot selskapet trykke en av herr Bjanes forfattet brosjyre om torvstrøframstilling, som ble overlatt selskapets medlemmer, landbruksforeninger og andre interesserte.

Selskapets viktigste oppgave de første årene var å forsøke å opprette en brenntorvfabrikk på Heimdalsmyrene i nærheten av Trondheim. De forberedende arbeider ble utført av assistent Bjanes og resultatet av undersøkelsene sammen med en av landbruksingeniør Arentz utarbeidet utredning, ble våren 1906 oversendt Trondhjems magistrat og formannskap med henstilling om å sette igang kommunal brenntorvdrift.

Samtidig arbeidet selskapet for å få igang små brenntorvanlegg, og fikk i den anledning utlånt en torveltemaskin fra A. Gulowsen, Kristiania. Prøven med maskinen ble foretatt på Ustmyren ved Heimdal av myrens eier, gårdbruker Kolstad, men på grunn av særlige omstendigheter ble ikke forsøket videre vellykket. For å veilede eiere av myr i økonomisk framstilling av brenntorv og torvstrø, ansatte selskapet gårdbruker Kolstad som vandrelærer for en kortere tid. Det ble også utdelt en del mindre reisebidrag til studier av torvdrift i Sverige.

De første gjødslingsforsøk på myr ble påbegynt våren 1905 under ledelse av landbrukskjemiker dr. E. Solberg. Til dekning av utgifter til disse forsøk mottok selskapet et bidrag på kr. 200 fra Det norske myrselskap.

For å kunne arbeide med større kraft for myrsaken enn hittil, særlig med tanke på å kunne utdele bidrag til ny-dyrking av myr, søkte selskapet i 1908 om et statsbidrag på kr. 2.500. Landbruksdepartementet bevilget kr. 1.000 på betingelse av at selskapet selv skaffet tilveie kr. 500.

Fra nå av ble virksomheten med utdeling av bidrag til nydyrking av myr selskapets viktigste oppgave. Dette arbeidet ble omfattet med stor interesse allerede fra starten. Til første gangs utdeling mottok selskapet ialt 35 søknader, og av disse ble det til 11 søkere utbetalt kr. 1170, og det ble ved hjelp av disse bidrag oppdyrket ca. 138 dekar myr. Bidragene ble gitt som gave, som regel med en fjerdepart av kostnadene etter amtsagronomens overslag. Mottakerne måtte forplikte seg til å utføre arbeidet nøyaktig etter den vedtatte plan, og arbeidet måtte være fullført i løpet av 3 år. Bidragene ble utbetalt etter hvert som arbeidet gikk framover, siste rest først når arbeidet ble godtatt av selskapet. Samtidig ble det henstillet til mottakerne å

*Landbruksingeniør
G. Arentz,
formann 1904—16.*

*Kaptein E. Hartmann,
formann 1917—18.*

*Landbrukskjemiker
dr. E. Solberg,
formann 1919—30.*

*Direktør
H. O. Christiansen,
formann 1931—51.*

*Landbrukskjemiker
O. Braadlie,
formann 1952—*

*Ingeniør A. Moen,
kasserer og sekretær
1952—*

føre regnskap og avgi melding til selskapet om dyrkingens lønnsomhet gjennom årene.

Dette arbeidet varte i 16 år, men ble i 1924 overtatt av fylkenes landbrukselskaper, og dermed var et viktig avsnitt i Trøndelag Myrselskaps arbeide for myrsaken slutt.

I løpet av disse årene ble det til 339 mindre gårdbrukere og småbrukere i de to fylker utbetalt kr. 81.000 og 2.756 dekar myr ble oppdyrket. Midlene var dels bevilget av Landbruksdepartementet og dels av de to trøndelagsfylker. En må vel kunne si at det var et godt arbeide som ble utført og at pengene var vel anvendt, da de oppdyrkede arealer uten den støtte som ble gitt, for en stor del ellers ville blitt liggende unyttet.

Etter at selskapets virksomhet med utdeling av dyrkingsbidrag var avvirket, ble det noen vanskelige år for selskapet. Både stats- og fylkesbidragene falt bort, og selskapet hadde det første året ikke andre inntekter enn medlemskontingent, bankrenter samt et bidrag på kr. 50 fra Værdalens sparebank.

Etter at styret på et par møter hadde drøftet selskapets framtidige stilling, ble en enig om å oppta på sitt program følgende arbeidsoppgaver:

1. Myrenes undersøkelse, bonitering og kartlegging.
2. Gjødslingsforsøk.
3. Støtte av arbeide vedrørende grøfting av myr, samt kultivering av sumpig mark og skog.

Landbruksdepartementet henstillet samtidig til selskapet å oppta kolonisasjonssaken på sitt program, men styret fant at et slikt arbeide ville kreve langt større utgifter enn en i disse vanskelige tider kunne regne med å skaffe til veie.

På grunn av pengeknapphet så selskapet seg ikke i stand til å sette noen av sine nye oppgaver ut i livet og det ble en tid spørsmål om å avvikle selskapet, men en ble enig om å fortsette arbeidet i den utstrekning de begrensede midler tillot.

Selskapets første arbeide med systematisk undersøkelse av myr ble påbegynt i 1924 i Bynesset og Klæbu herreder. Til å utføre arbeidet ble ansatt torvingeniør Jebe Steensaas. I Klæbu ble undersøkt i alt 16 myrer med et samlet areal av 3690 dekar og i Bynesset ble undersøkt 7 myrer med et samlet areal av 4800 dekar. Fra disse myrer ble det uttatt 103 prøver for kjemisk analyse og det ble utarbeidet detaljkarter av myrarealene.

For å søke å hjelpe på den dårlige økonomien besluttet styret i 1931 å tilskrive sparebanker og herredsstyrer i Trøndelagsfylkene om bidrag til selskapets virksomhet, og fra nå av skulle disse bidrag sammen med et årlig tilskudd fra Det norske myrselskap gjøre det mulig for selskapet å fortsette sin virksomhet.

Arealet av Trøndelags myrer er antatt å være ca. 5 mill. dekar, og

gjennom de ca. 30 år som selskapet har drevet sitt kartleggings- og undersøkelsesarbeide er det etter oppdrag fra fylkenes landbruks-selskaper, de enkelte jordstyrer, Ny Jord og fra gårdbrukere kartlagt ca. 600.000 dekar, eller ca. 12 pst. av det samlede areal. På mange av disse myrvidder er det til dels startet bureising i stor stil, bl. a. på Nerskogen i Rennebu, Varghiet i Stjørna, Momyrene i Åfjord og andre steder.

Selskapets styre besluttet i 1948 å ta opp inventering av myr etter de retningslinjer som Det norske myrselskap siden 1934 har anvendt for sine myrinventeringer, og i den utstrekning som det er mulig ved siden av det vanlige undersøkelsesarbeid. Likeså fant styret at det ville være av stor betydning å ta opp til revisjon en rekke av de store arealer som selskapet tidligere har undersøkt. Derved vil den største delen av de tidligere undersøkte myrarealer og de framtidige myrinventeringer i vår landsdel kunne gå inn i den landsplan som Det norske myrselskap har arbeidet for i de siste 20 årene.

Selskapets første arbeide med inventering av myr er påbegynt på Hitra av konsulent Oscar Hovde fra Det norske myrselskap. I 1953 ble Sandstad herred undersøkt, og dette arbeide vil bli fortsatt sommeren 1954.

Trøndelag Myrselskaps medlemstall har skiftet meget gjennom de 50 år. Det første året hadde selskapet 160 medlemmer. Antallet sank til 130 i 1909, men steg deretter jevnt inntil 1922 da selskapet hadde 286 medlemmer. I 1922 opphørte selskapets virksomhet med utdeling av dyrkingsbidrag. De fleste småbrukere som tidligere hadde fått utbetalt bidrag til myr dyrking meldte seg ut av selskapet, og dette sammen med de vanskelige økonomiske tider, gjorde at medlemstallet i de følgende år gikk sterkt tilbake til 50 i 1932. I 1933 steg antallet til 76 og var i 1934 71. I de neste 11 år var antallet omkring 60 med maksimum 66 i 1935 og minimum 54 i 1938. I 1946 var antallet 72 og har siden steget jevnt, og selskapet har i 1954 95 medlemmer, derav 13 livsvarige.

Trøndelag Myrselskaps formenn og styremedlemmer i de 50 år.

F o r m e n n :

Landbruksingeniør G. Arentz	1904—1916
Kaptein E. Hartmann	1917—1918
Landbrukskjemiker dr. E. Solberg	1919—1930
Direktør H. O. Christiansen	1931—1951
Landbrukskjemiker O. Braadlie	1952—

V a r a f o r m e n n :

Landbrukskjemiker dr. E. Solberg	1904
Amtmann Th. Løchen	1905—1906
Lærer O. Braa	1907—1910

Kaptein E. Hartmann	1911—1913	1916
Landbruksingeniør G. Arentz	1917—1928	
Forsøksleder H. Hagerup	1929—	

Styremedlemmer:

Amtmann Th. Løchen	1907—1910	
Lærer O. Braa	1904—1906	1911—1912
Landbruksskolestyrer J. Aasenhuis	1904—1915	
Brukseier E. Schult	1904—1911	
Landbrukskjemiker dr. E. Solberg	1905—1908	
Kaptein E. Hartmann	1909—1910	1914—1915
Lenmann A. S. Bye	1919—1920	
Gårdbruker O. L. Kolstad	1912—1913	1916—1921
Landbruksskolestyrer J. Okkenhaug	1913—1934	
Gårdbruker Th. Gundersen	1915—1921	
Myrkonsulent Lende-Njaa	1919—1921	
Forsøksleder H. Hagerup	1922—1928	
Gårdbruker J. Fjølstad	1922—1937	
Assistent M. Waagø	1922—1946	
Fylkeslandbrukssjef I. Grande	1932—	
Landbrukssekretær A. Eggen	1935—1952	
Sokneprest O. Røkke	1938—1939	
Ingeniør A. Moen	1940—1953	
Lektor H. O. Christiansen	1947—	
Fylkesagronom Helge Syrstad	1948—	
Fylkeslandbrukssjef M. Sjøgard	1953—	

Det nåværende styre:

Sammensetningen av styret i jubileumsåret er følgende:

Landbrukskjemiker O. Braadlie, formann.
 Forsøksleder H. Hagerup, varaformann.
 Fylkeslandbrukssjef M. Sjøgard.
 Lektor H. O. Christiansen.
 Fylkesagronom Helge Syrstad.
 Fylkeslandbrukssjef Ingv. Grande.

Som varamenn i styret fungerer:

Ingeniør A. Moen.
 Gårdbruker Nils Berg.
 Sivilingeniør J. Minsås.
 Sokneprest O. Røkke.
 Gårdbruker O. Sjøstad.
 Kjemiker Ulf Wirum.
 Kasserer og sekretær: Ingeniør A. Moen.

Når en ser tilbake på de 50 år som er gått, kan en vel si at sel-skapet med forholdsvis beskjedne midler har utført meget nyttig arbeide for å bringe landsdelens myrer under kultur. Det er en kjens-gjerning at det ligger store verdier i våre myrvidder, og en vil håpe at Trøndelag Myrselskap fortsatt må få anledning til å drive sin virksomhet slik at en om ikke alt for lang tid kan legge fram et samlet kartotek over landsdelens myrarealer ledsaget av beskrivelser og kjemiske analyser, slik at en vet hva landsdelen har i sine myr-strekninger og hva disse mektige vidder kan nyttes til.

JORDKULTURFORSØK PÅ MYR.

Grøfting, kultivering, kalking — jordbetring og gjødsling.

Av myrkonsulent Aksel Hovd.

Foredrag holdt den 3. mars 1954 på Det norske myrselskaps møte under Landbruksveka.

Først skal ein streke under at god planlegging må gå føre eit-kvart — såvel mindre som større tiltak med dyrking av myr. Gransking av myra og undergrunnen — soleis myrtype og djupn, samt falltilhøva både på overflata av myra og for undergrunnen. Det må alltid nivel-lering til for å legge ei sikker plan for grønftinga på så flatlendt jord som myra oftast er. Ein må også granske og freista gjera seg opp ei meining om myr og undergrunn er vanskeleg, eller lett gjennom-trengelig for vatn.

Myrene i landet vårt er mykje skiftelege i opphav (genesis) og naturlege tilhøve, i fysiske tilhøve omlaging, struktur og molding, dessutan og i kjemisk innhald då serleg av kvæve og kalk.

Desse og mange fleire faktorar verkar på — ja, er ofte avgjerande for dyrkingsverdet av myra.

Grønftinga.

Dette er alltid eit naudsynt og grunnleggande arbeid, av det at myr er laga og ligg i lågt og sumpig lende. Grunnvatnet må vekki om myra skal verta vekstestad for kulturvokstrar.

Ymse slag myr krev oftast heilt ulike grønfting. Vi har lett og lite omlaga mosemyr (kvitmose) som ein helst må grønfte veikt, noko stor avstand og heller grunne grønfter. Grasmyr må grønftast sterkare, men djup og lite molda grasmyr treng mindre grønfting enn grunn, velmolda og fast myr.

Omlaginga verkar altså på grønftestyrken. Lite omlaga — lett myr krev mindre grønfting enn vel omlaga og fast myr. Men velmolda (rotna) myr har og ofte ein porøs struktur og er ganske lett gjennom-trengelig (soleis som Mæresmyra). Men torvlaga (fortorva) myr med